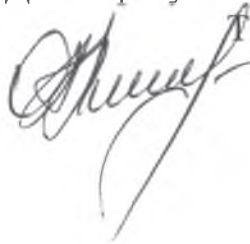

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ:
АТЕСТАЦІЙНИЙ ІСПИТ З ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ
для спеціальності 016 Спеціальна освіта
за освітньо-професійною програмою
«Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія)»
ступеня вищої освіти «бакалавр»
(денна форма навчання)

Затверджено вченою радою
факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи
Протокол № 62 від 27.11.2024 р.
Декан факультету
Гетяна ОПАЛЮК

Обговорено і затверджено
на засіданні кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти
Протокол № 16 від 16.10.2024 р.
Завідувач кафедри
Світлана МИХАЛЬСЬКА

Кам'янець-Подільський
2024 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний іспит з олігофренопедагогіки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка має на меті визначити рівень професійної підготовки здобувача вищої освіти та його відповідність вимогам освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія).

Питання, які пропонуються на атестаційному іспиті з олігофренопедагогіки, охоплюють навчальний матеріал таких навчальних дисциплін: психологія дитини з інтелектуальними порушеннями, корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка), історія олігофренопедагогіки, спеціальні методики навчання дітей з інтелектуальними порушеннями: української мови, математики, географії та природознавства, методика корекційної розв'язкової занять з дітьми з особливими освітніми потребами, педагогіка інклюзивної освіти, робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів, риторика, культура мовлення колекційного педагога, професійна діяльність та особистість колекційного педагога, сімейне виховання дітей з особливими освітніми потребами і забезпечують можливість об'єктивно оцінити готовність випускників університету до професійної діяльності за призначенням. Для кожної навчальної дисципліни подано перелік основних тем і питань, що відповідають вимогам чинного стандарту вищої освіти підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Атестаційний іспит з олігофренопедагогіки з дисциплін професійної підготовки передбачає перевірку знань, умінь та навичок з усіх перерахованих вище навчальних дисциплін шляхом виконання теоретичних та практичних завдань.

Програмні компетентності навчання.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 5 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності:

СК 1 Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і

корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

СК 2 Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 3 Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 11 Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 15 Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК 16 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН 2 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН 3 Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН 4 Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

ПРН 5 Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН 6 Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН 7 Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

ПРН 8 Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

ПРН 9 Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

ПРН 10 Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН 11 Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

ПРН 12 Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН 13 Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 14 Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

ПРН 15 Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

ПРН 16 Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

ПРН 17 Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

За виконання завдань здобувач вищої освіти може отримати максимум 100 балів.

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ З
ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
(ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА. ЛОГОПЕДІЯ)»**

**ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ**

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології дитини з інтелектуальними порушеннями

Тема. Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями як галузь психологічної науки

Предмет та завдання психології дитини з інтелектуальними порушеннями. Галузі спеціальної психології. Зв'язок психології дитини з інтелектуальними порушеннями з іншими науками: з медичними дисциплінами, з загальною та спеціальною педагогікою, загальною та віковою психологією, філософією та ін. Методи та принципи дослідження у психології дитини з інтелектуальними порушеннями. Особливості використання психологічних методів для оцінки психічного розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями як науки

Медичний та педагогічний напрями вивчення інтелектуальних порушень (Ж. Ескіроль, Ж. Ітар, Е. Сеген та ін.). Психометричний напрям вивчення інтелектуальних порушень. Внесок Л. Виготського у розвиток спеціальної психології. Поняття про соціальну природу порушення та його компенсацію. Складна структура порушеного розвитку. Поняття про зони актуального та найближчого розвитку. Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями у XX-XIX ст. Сучасна проблематика психології дитини з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Характеристика інтелектуальних порушень

Сутність, ознаки та структура інтелектуальних порушень. Причини виникнення інтелектуальних порушень: пренатальні, натальні, постнатальні; екзогенні, ендогенні. Характеристика олігофренії та деменції. Психологічна характеристика ступенів інтелектуальних порушень.

Тема. Психологічні особливості розвитку дітей з різними формами олігофренії та деменції

Класифікація олігофренії за М. Певзнер. Неускладнена олігофренія. Олігофренія ускладнена порушеннями нейродинаміки: переважання збудження над гальмуванням, переважання гальмування над збудженням, слабкість процесів збудження та гальмування. Олігофренія ускладнена порушеннями емоційно-вольової сфери: лобний та психопатоподібний синдроми. Олігофренія ускладнена сенсомоторними порушеннями: зору, слуху, мовлення, опорно-

рухового апарату. Резидуальна деменція: деменція, що виникла через нейроінфекцію, травматична деменція. Плинна деменція через гідроцефалію, сифіліс головного мозку, ревматизм ЦНС, епілептична та шизофренічна деменції.

Тема. Загальні та специфічні закономірності розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями

Спільні закономірності психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком. Своєрідність психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.

Особливості психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у ранньому віці, проходження кризи трьох років. Особливості психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку. Особливості ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика рівня психологічної готовності до школи та особливості навчальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями молодшого шкільного віку. Особистісний розвиток підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика пізнавальної діяльності та особистості дітей з інтелектуальними порушеннями

Тема. Мислення дітей з інтелектуальними порушеннями

Властивості та операції мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості основних видів мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості наочно-образного мислення. Поява елементів вербально-логічного мислення. Формування умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, міркувати. Психологічна оцінка розвитку мислення та методи корекції його порушень у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Відчуття та сприймання дітей з порушеннями інтелекту

Особливості аналізаторної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями. Пороги чутливості. Властивості сприймання при інтелектуальних порушеннях. Порушення системності, цілісності, вибіркковості, обсягу сприймання. Особливості сприймання кольору, форми, величини, простору і часу при інтелектуальних порушеннях. Психологічна оцінка розвитку сприймання та корекція його порушень у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Увага дітей з інтелектуальними порушеннями

Мимовільна та довільна увага дітей з інтелектуальними порушеннями. Властивості уваги при порушеннях інтелекту: обсяг, стійкість, розподіл, переключення. Психологічна оцінка розвитку уваги дітей з інтелектуальними порушеннями. Корекція порушень уваги.

Тема. Особливості пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями

Особливості процесу запам'ятовування учнів з інтелектуальними порушеннями: мимовільне та довільне запам'ятовування. Умови підвищення ефективності мимовільного та довільного запам'ятовування. Обсяг пам'яті. Механічне та осмислене запам'ятовування. Характеристика зберігання та забування у дітей з інтелектуальними порушеннями. Умови ефективності зберігання. Особливості процесу відтворення у дітей з інтелектуальними

порушеннями. Психологічна оцінка розвитку пам'яті та корекція її порушень у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями

Характеристика усного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями. Причини недорозвитку мовлення. Особливості звуковимови та лексики. Граматична будова мовлення дітей при інтелектуальних порушеннях. Особливості імпресивного мовлення у дітей при інтелектуальних порушеннях. Фонематичне сприймання. Розуміння мовленнєвих інструкцій. Особливості регулюючої функції мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Писемне мовлення учнів з інтелектуальними порушеннями. Причини порушення писемного мовлення. Характеристика процесів читання та письма при порушеннях інтелекту. Методи оцінки сформованості мовлення та шляхи корекції його порушень у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Особистість учня з інтелектуальними порушеннями

Потребово-мотиваційна сфера дітей з порушеннями інтелекту. Характеристика «Я-концепції» та причини її недорозвитку при інтелектуальних порушеннях. Особливості та рівні сформованості «Я-образу» при порушеннях інтелекту. Самооцінка та рівень домагань. Особливості формування характеру. Психологічна оцінка розвитку та корекція порушень особистості дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями

Причини недорозвитку емоцій у дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості розвитку емоцій почуттів в учнів з інтелектуальними порушеннями. Характеристика волі при інтелектуальних порушеннях. Психологічна оцінка розвитку емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями. Формування довільності психічних процесів.

Тема. Психологічна характеристика діяльності та мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями

Сутність діяльності як основної форми активності людини. Особливості діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями. Мотиваційний, змістовий, та організаційно-операційний аспекти діяльності школярів з інтелектуальними порушеннями. Ставлення та мотивація до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями. Формування мотивації навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Синьов В.М. Психологія розумово відсталого дитини: підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
2. Спеціальна психологія. Тексти: навч. посіб. / за ред. М.П. Матвеевої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 1999. Ч. 1. 158 с.
3. Спеціальна психологія. Тексти: навч. посібник / за ред. М.П. Матвеевої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 2001. Ч. II. 140 с.
4. Стадненко Н.М., Матвеева М. П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології / Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський

державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.

Додаткова література:

1. Афузова Г.В., Марченко К.В. Проблема формування самооцінки розумово відсталих дітей та підлітків. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 17. С. 313–315.
2. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
4. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
5. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М.Синьова. Київ : МП Леся, 2011. 528 с.
6. Докучина Т.О. Результати дослідження мотивації досягнення успіху розумово відсталих учнів молодших класів у навчально-виховній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. Вип. 23. С. 69-72.
7. Заїка Є.В. Ігровий тренінг пізнавальних процесів учнів: ігри та вправи: навч. посіб. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2013. 256 с.
8. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
9. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Кам'янець-Подільський, 2005. 164 с.
10. Кобильченко В., Омельченко О. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
11. Косарева О.І. Розвиток пізнавальних процесів дітей з розумовою відсталістю. *Наукові записки РДГУ*. 2014. Вип. 10. С. 36–38.
12. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, Л.В.Борщевська, А.Г. Обухівська. Кам'янець-Подільський : Абетка, 1998. 144 с.
13. Миронова С.П., Докучина Т.О. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 132 с.
14. Міжнародна класифікація хвороб. URL : <http://mkh10.com.ua/>.
15. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. Полтава : АСМІ, 2015. 389 с.
16. Психодіагностика розвитку дошкільників: ранній та молодший вік / В.О. Крамченкова. Харків : Ранок, 2013. 160 с.
17. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошкільного віку: навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л.А. Федорович ; укладачі О.В. Гніту, І.В. Макаренко, Л.А. Федорович. Кременчук : Християнська Зоря, 2008. 217с.

18. Шевченко Ю. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями в сучасному освітньому просторі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 3. С.36-52.

**КОРЕКЦІЙНА
ПСИХОПЕДАГОГІКА(ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ
ПСИХОПЕДАГОГІКИ (ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ).**

Тема. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) як наука.

Сучасний розвиток корекційної психопедагогіки в Україні. Олігофренопедагогіка як наука про вивчення, виховання, навчання та шляхи корекції розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку. Предмет та завдання олігофренопедагогіки. Основні категорії олігофренопедагогіки. Місце олігофренопедагогіки в системі педагогічних наук. Зв'язок олігофренопедагогіки з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, спеціальними методиками. Етапи розвитку та методи олігофренопедагогіки. Перспективи наукових досліджень корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).

Тема. Діти з порушеннями розумового розвитку як об'єкт вивчення, виховання та навчання.

Соціально-педагогічні фактори, що впливають на проблему вивчення та організації допомоги дітям з порушеннями розумового розвитку. Сучасні психолого-педагогічні класифікації порушень інтелектуального розвитку, їхнє значення для диференціації спеціальних закладів. Психолого-педагогічна характеристика осіб з порушеннями розумового розвитку. Склад учнів спеціальної школи та спеціальних класів у загальноосвітніх навчальних закладах. Протипоказання до зарахування у спеціальну школу.

Тема. Система закладів для дітей з порушеннями розумового розвитку в Україні

Диференційована система спеціальних закладів для осіб з порушеннями розумового розвитку в залежності від ступеня виразності порушення та віку дитини. Принципи побудови спеціальних закладів. Заклади, підпорядковані Міністерству праці і соціальної політики України, Міністерству охорони здоров'я. Спеціальні навчально-виховні заклади для дітей з порушеннями розумового розвитку системи Міністерства освіти і науки України. Заклади нового типу. Місце в системі закладів навчально-реабілітаційних центрів, інклюзивних закладів.

Спеціальна школа як основний тип закладів для дітей з порушеннями розумового розвитку. Завдання спеціальної школи у справі навчання, послаблення або подолання недоліків психофізичного розвитку учнів з порушеннями розумового розвитку та їхньої інтеграції в сучасну систему соціальних стосунків. Взаємозв'язок всіх завдань. Положення про спеціальну школу.

Перспективні завдання розвитку та удосконалення спеціальних закладів для дітей з порушеннями розумового розвитку в Україні.

Тема. Комплектування спеціальних та інклюзивних закладів.

Принципи психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. Порядок обстеження дитини. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Роль батьків, педагогів у розв'язанні проблеми психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини.

Тема. Організація корекційно-виховної роботи в спеціальному дошкільному закладі.

Роль дошкільного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку та формуванні особистості дитини з порушеннями розумового розвитку. Завдання спеціальних дошкільних закладів. Зміст освітньо-виховної та корекційної роботи в спеціальному закладі дошкільної освіти. Специфіка професійної діяльності вчителя-дефектолога і вихователя.

Тема. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним, важким і глибоким ступенем розумової неповносправності

Мета, завдання і зміст корекційно-виховної роботи з дітьми, які мають помірний, важкий і глибокий ступінь інтелектуального порушення. Принципи корекційно-виховної роботи з дітьми, які мають помірний, важкий і глибокий ступінь порушення інтелектуального розвитку. Особливості виховання та соціально-трудової адаптації дітей з помірним, важким і глибоким ступенем порушення інтелектуального розвитку. Система закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку у найбільш розвинених зарубіжних країнах.

Тема. Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес.

Єдність законів розвитку дитини з порушенням та типовим розвитком. Роль діяльності та спілкування у розвитку особистості дитини. Взаємозв'язок навчання та розвитку. Єдність навчання, виховання, розвитку, корекції як основна закономірність педагогічного процесу в спеціальній школі.

Корекція розвитку дитини з порушенням інтелектуального розвитку як основне специфічне завдання навчально-виховного процесу спеціальної школи. Сутність корекційно-виховної роботи. Л.С. Виготський про складну структуру та закономірності порушеного розвитку, можливості корекції порушень дітей з порушеннями розумового розвитку. Л.С. Виготський про соціальну спрямованість корекційно-виховної роботи з дітьми з порушеннями розумового розвитку. Вчення Л.С.Виготського про зони найближчого розвитку та про використання обхідних шляхів у корекційно-виховній роботі. Опора на позитивні можливості учнів у навчально-виховному процесі. Основні напрямки корекційної роботи у спеціальній школі. Засоби корекції, умови корекційної роботи.

Значущість раннього виявлення патології психофізичного розвитку та ранньої спеціальної педагогічної роботи з дітьми для підвищення ефективності корекційно-виховної роботи.

Тема. Професіограма корекційного педагога. Особливості його педагогічної діяльності.

Провідна роль вчителя-дефектолога у навчанні та вихованні дітей. Професійно-педагогічні та особистісні якості корекційного педагога. Професійні знання та вміння. Протипоказання професії корекційного педагога.

Педагогічна майстерність, шляхи оволодіння нею. Специфіка педагогічної діяльності корекційного педагога та її структура. Корекційна робота як специфіка професійної діяльності вчителя-дефектолога. Система підготовки вчителів-дефектологів в Україні, у найбільш розвинених зарубіжних країнах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

Тема. Сутність процесу навчання дітей з порушеннями розумового розвитку.

Корекційна спрямованість навчання в спеціальній школі. Особливості навчального процесу в спеціальній школі. Навчання як шлях інтеграції дитини з особливими освітніми потребами в сучасну систему соціальних стосунків. Психологічні основи процесу навчання в спеціальній школі. Структура процесу навчання. Основні вимоги до викладу нового навчального матеріалу, закріплення та повторення його. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання.

Тема. Зміст освіти дітей з порушеннями розумового розвитку.

Основні вимоги до змісту освіти в спеціальній школі (корекційна спрямованість, концентричність розташування матеріалу, реалізація міжпредметних зв'язків, диференціація, науковість, доступність). Характеристика змісту освіти в спеціальній школі, її освітньо-виховне та корекційне значення. Характеристика основних документів, у яких відображений зміст освіти, принципи побудови навчального плану та навчальних програм. Шкільні підручники, основні вимоги до них.

Тема. Принципи спеціальної дидактики.

Обґрунтування принципів навчання в спеціальній школі. Характеристика принципів спеціальної дидактики (виховуючий характер навчання, принципи науковості, доступності знань, систематичності та послідовності в навчанні, міцності, наочності знань, свідомості та активності навчання, індивідуальний та диференційований підхід до учнів з порушеннями розумового розвитку, корекційна спрямованість навчання, керівна роль вчителя у навчанні). Корекційно-розвиваюча та практична спрямованість принципів навчання в спеціальній школі.

Тема. Методи спеціальної дидактики

Поняття про методи, прийоми та засоби навчання. Сучасні класифікації методів навчання в спеціальній школі: за джерелом знань, дидактичною метою, характером пізнавальної діяльності учнів; методи організації, здійснення та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Критерії вибору методів навчання. Характеристика особливостей реалізації в спеціальній школі методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Раціональне поєднання методів навчання. Елементи програмованого та проблемного навчання в спеціальній школі. Використання комп'ютерних технологій.

Тема. Форми організації навчання в спеціальній школі.

Урок як основна форма організації шкільного навчання. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до уроку. Особливості уроку в спеціальній школі. Типи та структура уроків. Підготовка вчителя до уроку. Зміст та методи аналізу уроку з боку його корекційної спрямованості, виховуючого характеру,

з боку педагогічного керівництва пізнавальною діяльністю учнів, цілісний аналіз. Екскурсія як форма навчальної роботи в спеціальній школі. Підготовка до екскурсії, вимоги до її проведення.

Тема. Перевірка та оцінка знань, умінь та навичок учнів з порушеннями розумового розвитку

Функції перевірки та оцінки знань, умінь та навичок учнів спеціальної школи. Види перевірки знань, їх особливості. Стимулююча та корекційна роль оцінки в спеціальній школі. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок. Специфіка контролю знань, умінь та навичок в спеціальній школі, вимоги до його організації. Умови ефективності контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів спеціальної школи.

Тема. Домашня навчальна робота учнів.

Корекційно-виховне значення самопідготовки в спеціальній школі і школі-інтернаті, вимоги до її організації, тривалості та проведення. Структура самопідготовки. Форми організації домашньої навчальної роботи учнів. Взаємозв'язок у роботі вчителя та вихователя.

Тема. Трудове навчання учнів спеціальної школи.

Освітня, виховна та корекційна роль праці в спеціальній школі. Організація трудового навчання в спеціальній школі. Етапи трудового навчання. Зв'язок уроків ручної праці із загальноосвітніми предметами.

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі, його завдання і зміст. Види професійно-трудової підготовки. Зміст та організація системи професійно-трудового навчання в спеціальній школі. Зв'язок трудового навчання учнів із загальноосвітньою підготовкою та суспільно-корисною працею. Працевлаштування та соціально-трудова адаптація випускників спеціальної школи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

Тема. Сутність процесу виховання.

Сучасні проблеми виховання школярів з порушеннями розумового розвитку. Завдання та зміст виховання у спеціальній школі. Особливості виховного процесу. Принципи виховання і спрямованість їх на засвоєння учнями загальнолюдських духовних цінностей, зв'язок виховання з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання засобами праці і колективу.

Тема. Методи виховання учнів.

Основні методи виховання учнів спеціальної школи, особливості їх реалізації. Характеристика методів формування моральної поведінки дитини з порушеннями розумового розвитку; методів виховання моральної свідомості; методів стимулювання. Корекційна спрямованість методів самовиховання. Диференціація методів виховання та засобів корекційно-виховної роботи в залежності від індивідуальних особливостей розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку, соціальних умов виховання.

Тема. Виховання дітей та підлітків з порушеннями розумового розвитку в сім'ї.

Виховання у сім'ї – першооснова розвитку дитини як особистості. Умови правильного сімейного виховання. Особливості та зміст виховання дитини з

порушеннями розумового розвитку в сім'ї. Форми та методи роботи спеціальної школи з сім'ями школярів. Характеристика колективних і індивідуальних форм, зміст роботи вчителя з батьками учнів. Участь громадськості у вихованні і соціальній реабілітації дітей з порушеннями розумового розвитку.

Тема. Особистість і колектив.

Значення колективу у вихованні учнів спеціальної школи. Корекційний вплив колективу на особистість школяра з порушеннями розумового розвитку. Особливості формування дитячого колективу у спеціальній школі. Стадії розвитку колективу. Вивчення класного колективу. Шляхи формування колективу школярів з порушеннями розумового розвитку. Індивідуальний та диференційований підхід до учнів залежно від психофізичних особливостей, структури порушення й стадії розвитку колективу. Педагогічне керівництво колективом. Учніське самоуправління в спеціальній школі.

Тема. Моральне виховання учнів.

Актуальність, завдання та сутність морального виховання учнів спеціальної школи в сучасних умовах. Особливості формування моральних уявлень і понять у дітей з порушеннями розумового розвитку. Шляхи морального виховання в навчальній, позакласній та позашкільній роботі. Форми та методи морального виховання учнів спеціальної школи.

Тема. Правове виховання у спеціальній школі.

Взаємозв'язок морального та правового виховання. Основні завдання й особливості виховання громадянської позиції в школярів з порушеннями розумового розвитку. Зміст виховної роботи, спрямованої на профілактику і корекцію адиктивної поведінки учнів. Виховання правосвідомості і поведінки учнів з порушеннями розумового розвитку засобами навчальної та позакласної роботи. Форми та методи правового виховання у спеціальній школі.

Тема. Трудове виховання і профорієнтаційна робота у спеціальній школі.

Значення трудового виховання в корекції психофізичних недоліків учнів з порушеннями розумового розвитку. Завдання та зміст трудового виховання у спеціальній школі. Види трудової діяльності учнів з порушеннями розумового розвитку, методи її здійснення. Врахування особливостей психофізичних недоліків в організації трудового виховання. Особливості гурткової роботи.

Взаємозв'язок трудового навчання, виховання і профорієнтаційної роботи в спеціальній школі. Форми та методи профорієнтаційної роботи. Працевлаштування та соціальна адаптація випускників спеціальних шкіл.

Тема. Фізичне виховання учнів.

Особливості фізичного розвитку школярів з порушеннями розумового розвитку. Роль фізичного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку. Завдання фізичного виховання в спеціальній школі. Засоби та форми фізичного виховання, їх навчальна, виховна, лікувально-корекційна спрямованість. Реалізація індивідуального і диференційованого підходу до учнів у процесі фізичного виховання.

Тема. Естетичне виховання учнів.

Сутність та завдання естетичного виховання в спеціальній школі, його роль в реалізації корекційних завдань школи. Зміст, форми і методи естетичного виховання в навчальному процесі та позакласній роботі. Педагогічне керівництво естетичним вихованням.

Тема. Екологічне виховання учнів.

Актуальність та значення екологічного виховання учнів з порушеннями розумового розвитку. Завдання екологічного виховання. Форми та методи екологічного виховання школярів у процесі навчання та позакласної роботи.

Тема. Моральна підготовка учнів спеціальної школи до сімейного життя.

Взаємозв'язок морального й статевого виховання. Завдання статевого виховання у спеціальній школі. Причини, корекція й профілактика відхилень в статевому розвитку учнів з порушеннями розумового розвитку. Зміст і форми статевого виховання в процесі навчальної і позакласної роботи. Моральна підготовка учнів спеціальної школи до сімейного життя; зміст, форми, роль в соціальній адаптації випускників спеціальної школи.

Тема. Позакласна робота в спеціальній школі.

Роль позакласної роботи в корекції порушень психофізичного розвитку дітей, формуванні їхньої особистості. Завдання та особливості позакласної роботи в школах-інтернатах і групах продовженого дня. Форми і зміст навчальної, корекційно-розвиткової, виховної позакласної роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ПИТАННЯ ШКОЛОЗНАВСТВА

Тема. Педагогічний персонал спеціальної школи.

Закон України «Про освіту» про права і обов'язки педагогічних працівників. Вчитель спеціальної школи. Його права і обов'язки. Особливості роботи вихователя спеціальної школи. Основні напрями діяльності класного керівника і вихователя. Завдання і зміст роботи логопеда спеціальної школи. Планування роботи вчителя, класного керівника, вихователя спеціальної школи і школи-інтернату, спеціального класу. Види планів, їх структура та зміст.

Тема. Управління і керівництво спеціальною школою.

Система управління сучасною освітою. Сутність організаційно-педагогічної діяльності адміністрації спеціальних шкіл. Функції директора, його заступників. Планування навчально-виховної роботи в школі. Річний план роботи спеціальної школи. Внутрішкільне керівництво і контроль у спеціальній школі: функції, форми, вимоги до контролю. Аналіз уроків, позакласних заходів як засіб удосконалення навчально-виховного процесу. Схема аналізу уроків, виховних заходів, самопідготовки. Педагогічна рада спеціальної школи: її склад, функції, зміст роботи.

Тема. Методична робота в спеціальній школі.

Методична робота в спеціальній школі, її форми. Самоосвітня робота педагогічного персоналу спеціальної школи. Проблеми вивчення, узагальнення і поширення передового досвіду корекційних педагогів і педагогічних колективів, впровадження в шкільну практику досягнень педагогічної науки. Залучення учительських кадрів до самостійної експериментальної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
2. Синьов В.М., Бондар В.І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями: навчально-методичний посібник. Київ : Вид-во НПУ імені Н.П.Драгоманова, 2015. 398 с.
3. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина I. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. 238 с.
4. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина II. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. 224 с.
5. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.

Додаткова література:

1. Вержиховська О.М., Бонецька О.М., Козак А.В. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня Рута, 2013. 372 с.
2. Висоцька А.М. Основні завдання, форми і методи громадянського виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів. *Дефектологія*. 2005. № 3. С. 29 – 34.
3. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
4. Демчук Л.В. Особливості музично-естетичного виховання учнів молодших класів. Олександрія : Діа-плюс, 2009. 98 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/607-2013>
6. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С.Вавіна, А.М.Висоцька, В.В.Жук та ін.; За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. Київ : Наук. світ, 2006. 212 с.
7. Дмитрієва І.В. Корекційна спрямованість естетичного виховання в старших класах допоміжної школи: Монографія. Слов'янськ, 2008. 373 с.
8. Золотоверх В.В. Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки: Монографія. Київ : Наук. світ, 2004. 196 с.
9. Левицький В.Е. Статеве виховання учнів молодших класів (гендерний підхід): навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В.С., 2007. 108 с.
10. Матвєєва М.П. Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Навчально-методичний посібник, Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.
11. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту. *Дефектологія*. 2003. № 3. С. 41 – 44.
12. Миронова С.П. Гаврилов О.В., Матвєєва М.П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник; [за заг. ред. С.П.Миронової].

Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 260 с.

13. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. 304 с.

14. Освітні технології: Навч. метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 255 с.

15. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема : Навчальний посібник. Київ : ДІА, 2007. 120 с.

16. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І.Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

17. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / За ред. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001. Ч. II. 140 с.

18. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.

19. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. Київ : Академія. 2000. 542 с.

20. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. Київ : Пед. думка, 2000. 286 с.

ІСТОРІЯ ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ

Змістовий модуль 1.

Основні етапи зарубіжної історії виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями

Тема 1. Зародження ідей виховання і навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Основні етапи зарубіжної історії виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Історичні умови зародження у педагогіці та психіатрії ідей олігофренопедагогіки.

Тема 2. Виховання і навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у 30-60 роки XIX століття. Розвиток олігофренопедагогіки до початку XIX століття. Вплив психіатрії до початку XIX століття на ставлення суспільства до осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Діяльність Ф.Пінеля. Діяльність Ж.Ескіроля. Перші спроби навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Діяльність Ж.Ітара. Діяльність Е.Сегена. Діяльність І.Гутгенбюля.

Тема 3. Виховання і навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в кінці XIX на початку XX століття.

Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у Франції. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними

порушеннями у Німеччині. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями Англії. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями США.

Тема 4. Виховання і навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у період з 1914 до кінця 40-х років ХХ ст.

Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня у Німеччині. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня в Англії. Розвиток виховання й навчання дітей інтелектуальними з порушеннями легкого ступеня у Бельгії. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня у Франції. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня в Італії. Розвиток виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня у США. Діяльність К.Керна, О.Декролі, Ж.Демора, Крепеліна, Бурневіля. А.Біне, Т.Сімона, Сатне де Санктіса, М.Монтессорі.

Тема 5. Особливості зарубіжної допоміжної школи у 50-ті – 70-ті роки ХХ століття – до нашого часу. Розвиток допоміжного навчання в США. Стан допоміжної школи в країнах Європи у 50-ті – 70-ті роки ХХ століття. Стан допоміжної школи в США у 50-ті – 70-ті роки ХХ століття.

Тема 6. Диференціація спеціальної освіти осіб з інтелектуальними порушеннями на сучасному етапі. Сучасні тенденції у розвитку допомоги та наданні освіти людям з порушеннями психофізичного розвитку в різних країнах світу. Процес інтеграції осіб з інтелектуальними порушеннями у систему суспільних стосунків.

Змістовий модуль 2.

Розвиток теорії і практики української олігофренопедагогіки та олігофренопедагогіки ближнього зарубіжжя

Тема 1. Розвиток теорії і практики олігофренопедагогіки ближнього зарубіжжя з часів зародження до нашого часу. Загальна характеристика умов зародження ідей виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у ближньому зарубіжжі. Роль громадських організацій у створенні закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2. Внесок вчених ближнього зарубіжжя у теорію і практику олігофренопедагогіки. Діяльність К.К.Грачової. Діяльність В.П.Кащенко. Діяльність М.П.Постовської. Діяльність О.М. Граборова. Внесок у теорію й практику олігофренопедагогіки наукових праць Л.С.Виготського.

Тема 3. Основні періоди розвитку освіти дітей з інтелектуальними порушеннями в Україні. Основні періоди становлення і розвитку освіти дітей з порушеннями інтелекту в Україні (за В.І.Бондарем). Шляхи розвитку олігофренопедагогіки (за В.М.Синьовим).

Тема 4. Олігофренопедагогіка і спеціальна школа в роки незалежності України. Вплив кризових явищ у соціальному, економічному, політичному та культурному житті українського суспільства на освіту дітей з особливостями психофізичного розвитку. Розробка нових засад розвитку національної освіти у роки незалежності України. Внесок видатних українських

вчених у теорію й практику олігофренопедагогіки: В.І.Бондар, О.В.Гаврилов, І.Г.Єременко, М.О.Козленко, М.П.Матвєєва, С.П.Миронова, В.М.Синьов, О.П.Хохліна. Процес становлення і розвитку професійної підготовки вчителів спеціальних шкіл в Україні. Діяльність дефектологічних факультетів університетів України. Діяльність фахівців Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Процес становлення та розвитку навчально-реабілітаційних закладів для дітей з інвалідністю в системі освіти України. Сучасні моделі освіти дітей з інтелектуальними порушеннями. Історія процесу становлення і розвитку освіти корекційних педагогів(олігофренопедагогів) у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Бондар В.І., Золотоверх В.В., Нечипоренко В.В. Історія олігофренопедагогіки: Підручник /Віталій Бондар, Владлена Золотоверх, Валентина Нечипоренко. 2-ге вид., доповн. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, 2020. 408 с.

2. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія / С.П.Миронова. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.

3. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-ге видання: перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.

4. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб./ за загальною редакцією В.І.Бондаря, В.М. Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, 2021. 428 с.

5. Синьов В.М., Бондар В. І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями : навчально-методичний посібник. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 398 с.

Додаткова література:

1. Бондар В.І., Золотоверх В.В. Історія олігофренопедагогіки: Підручник. К.: Знання, 2007. 375 с.

2. Бондар В. І. Спеціальна освіта в Україні: погляди в майбутнє. К., 2004.

3. Бондар В.І. Мета і завдання трудового виховання в допоміжній школі // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.208-215.

4. Бондар В.І. Трудове навчання – основа всебічного розвитку особистості розумово відсталих учнів // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.173-176.

5. Гаврилов О.В. (2009) Особливі діти в закладі і соціальному середовищі. Кам'янець-Подільський: Аксіома. 308 с.

6. Граборов О.М. Нариси з олігофренопедагогіки // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.102-109.

7. Граборов О.М., Кузьміна Н.Ф., Новік Ф.М. Олігофренопедагогіка. Виховання і навчання розумово відсталих дітей // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.184-186

8. Дмитрієва О.І., Швець О.І. Організаційні засади діяльності Кам'янець-Подільського навчально-реабілітаційного центру: історія і сучасність. Актуальні питання корекційної освіти(педагогічні науки): збірник наукових праць: Вип. 23/ за ред.. О. Гаврилова: Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2024. 384 с. С. 127-136.

9. Дмитрієва О.І. Система комплексної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку у Кам'янець-Подільському багатoproфільному навчально-реабілітаційному центрі. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. праць : вип. V, у 2 т. / за ред. В.М.Синьова, О.В.Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2015.Т. 2. С. 99-108.

10. Дмитрієва О.І. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта : навчально-методичний посібник / [кол. авторів : за заг. ред.. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 144 с. С. 85-97.

11. Дульнев Г.М. Питання корекції розвитку розумово відсталих дітей у процесі навчання // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.149-152.

12. Єременко І.Г. Матеріали дослідження процесу навчання у допоміжній школі // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.157-160.

13. Єременко І.Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Кам'янець-Подільський, 2004. С.72-101.

14. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : Підручник / С.П. Миронова. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.

15. Психокорекційна педагогіка : Хрестоматія : навчальний посібник : в 2 т. Т.1; авт. кол. : Н.П.Альонкіна, С.І.Герашенко, Н.П.Кравець [та ін.]; за редакцією академіка НАПН України В.М.Синьова / Нац. пед. н-т ім. М.П.Драгоманова, ф-т кор. пед-ки та псих. Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. 328 с.

16. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі: Хрестоматія: навчальний посібник / за ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2004. 220 с.

17. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). К.: Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2007. 238 с.

18. Синьов В.М. Українська корекційна психопедагогіка на сучасному етапі еволюції системи спеціальної освіти // Збірник наукових праць Кам'янець-

Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. Випуск VI / Відп. ред. В.І.Співак. Упорядник О.В.Гаврилов. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. С. 46-50.

19. Супрун М.О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки становлення та розвиток (друга половина XIX – перша половина XX ст.): Монографія. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. 328 с.

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ: УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 1. Спеціальна методика викладання української мови як освітній компонент.

Предмет спеціальної методики української мови, її завдання, методи. Пізнання закономірностей навчання рідної мови, вивчення методичної літератури, досвіду вчителів спеціальних шкіл, взаємодія вчителя і учнів у освітньому процесі. Зв'язок методики викладання української мови з суміжними науками, практикою спеціального навчання. Психолого-педагогічні основи навчання української мови у спеціальній школі (інклюзивному класі). Корекційно-розвивальна складова роботи.

Тема 2. Завдання і зміст навчання української мови у спеціальній школі (інклюзивному класі). Принципи і методи навчання української мови дітей з інтелектуальними порушеннями.

Завдання навчання української мови та читання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Корекційне спрямування навчання української мови у спеціальній школі (інклюзивному класі). Практичне спрямування навчання української мови. Три етапи навчання української мови: 1-й клас, 2-4 класи, 5-10 класи. Своєрідність реалізації загально-дидактичних принципів навчання української мови. Принцип корекційної спрямованості, уповільненого темпу навчання, практичного характеру, індивідуального і диференційованого підходу.

Тема 3. Урок як основна форма організації навчання української мови та читання.

Підготовка вчителя до уроку. Види планування. Відповідні документи і матеріали для складання календарного плану. Схема календарного плану. Поурочні плани з української мови, вимоги до їх розробки. Урок. Типи та структура уроків з української мови та читання. Конспект уроку та вимоги до нього. Сучасний урок української мови у спеціальній школі (інклюзивному класі). Схема аналізу уроку. Типові помилки при проведенні уроків. Методи що використовуються на уроці.

Тема 4. Корекційна спрямованість навчання української мови і читання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Типові порушення пізнавальної діяльності як об'єкт корекційного впливу. Корекційні прийоми навчання: взаємозв'язок усіх сторін мовлення (фонетична, лексична, граматична), зв'язок усного і писемного мовлення, розвиток фонематичного сприймання, зорового і просторового орієнтування, розвиток

моторики. Індивідуальний та диференційований підхід на уроках мови та читання. Корекційне спрямованість освітнього процесу.

Тема 5. Методика навчання грамоти.

Труднощі при проведенні добукварного періоду. Діагностична роль. Вивчення рівня знань, умінь і навичок учнів з рідної мови. Завдання добукварного періоду. Основні напрямки роботи у добукварний період. Розвиток зорового і слухового сприймання та просторових уявлень. Розвиток інтересу до навчання. Розвиток комунікативних вмінь. Підготовка учнів до навчання письма. Методи роботи у добукварний період. Вимоги до знань та вмінь учнів на момент завершення добукварного періоду. Завдання букварного періоду та етапи його проведення. Прийоми вивчення звуків і букв. Робота над словом і реченням. Труднощі в оволодінні читанням та засоби їх подолання. Робота з букварем. Навчання письма. Методи роботи у букварний період. Вимоги до знань та вмінь учнів на момент завершення букварного періоду.

Тема 6. Формування навичок читання в учнів спеціальної школи.

Освітньо-виховне і корекційне значення уроків читання. Вимоги шкільної програми до розвитку навичок читання на різних етапах навчання. Особливості розвитку вмінь та навички читання у дітей з порушеним інтелектом. Труднощі при оволодінні навичками читання, та корекційна робота з їх подолання. Використання наочних і технічних засобів навчання. Види і форми самостійної роботи на уроках читання. Облік умінь і навичок з читання. Методика формування навичок правильного, свідомого, виразного і швидкого читання. Види і прийоми читання.

Тема 7. Методика вивчення будови слова і словотвору.

Значення вивчення будови слова і словотвору. Типові помилки при вивченні розділу. Методика вивчення морфем. Методика вивчення словотвору і збагачення словника дітей. Вправи на закріплення розділу. Методика морфемного розбору.

Тема 8. Методика вивчення орфографії з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Значення навчання орфографії. Завдання, місце і роль орфографії в системі занять. Труднощі у засвоєнні правопису. Залежність методики вивчення орфографії від лінгвістичної природи написань. Види робіт з орфографії. Види орфографічних правил. Залежність і взаємозв'язок орфоєпії і орфографії. Характер і причини орфографічних помилок. Прийоми роботи на попередження помилок. Етапи роботи над помилками учнів. Способи класифікації помилок. Система вправ для розвитку навичок фонетично-правильного письма. Орфографічний і мовленнєвий режим.

Тема 9. Методика вивчення лексики з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Програмний матеріал з лексикології. Види вправ з лексики. Лексичні помилки дітей. «Слова - назви предметів, дій, ознак предметів». Вивчення їх за запитаннями, ознайомлення з поняттями назв кількості предметів, класифікації

предметів, визначення предметів за їх ознаками, діями, багатозначності слів, переносного значення, омонімії, синонімії, антонімії.

Тема 10. Методика вивчення пунктуації з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Програмний матеріал з пунктуації. Види розділових знаків та їх призначення. Методика подачі тем з пунктуації. Види пунктуаційних вправ.

Тема 11. Методика вивчення морфології з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Програмний матеріал з морфології. Методика вивчення частин мови та їх морфологічних ознак дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Наочність до морфологічних тем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. К. : «МП Леся», 2011. 528 с.

2. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: Навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль : Астон, 2008. 287с.

3. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання. Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 280 с.

4. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики. Донецк : Лебідь, 2002. 327 с.

5. Логопедія: підручник / За ред. М.К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. К. : Видавничий дім «Слово», 2015. 776 с.

6. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами інтелектуального розвитку: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, 2005. 164 с.

7. Методика навчання учнів 1-4 класів спеціальної школи: Навчальний посібник / за ред. О.В. Гаврилова / О.В. Гаврилов /. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. 312 с.

8. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2007. 204 с.

9. Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. / Укладач Висоцька А.М. / А.М. Висоцька. К. : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. 145 с.

10. Прикладна корекційна психопедагогіка: Олігофренопедагогіка. Навчальний посібник / За ред. О.В.Гаврилова, В.О. Липи / Олексій Вікторович Гаврилов, Володимир Олександрович Липа, Олександр Миколайович Ляшенко, Вадим Едуардович Левицький, Олег Миколайович Опалюк, Євгенія Володимирівна Данильченко. Кам'янець- Подільський : ТОВ «Друк-Сервіс», 2014. 592 с.

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ: МАТЕМАТИКИ

Тема 1. Методика викладання математики в системі навчальних дисциплін.

Мета та завдання навчання математики. Зв'язок математики з іншими дисциплінами. Принципи побудови навчальної програми з математики. Концентричність розташування матеріалу в програмі. Структурні особливості програми з математики. Диференціація навчальних вимог до учнів з різним рівнем засвоєння матеріалу.

Тема 2. Методи навчання і шляхи їх реалізації на уроці математики.

Вибір методів навчання математики. Особливості використання методів навчання на уроках математики. Контроль та облік знань, умінь і навичок учнів з математики. Основні вимоги до уроку математики. Характеристика структурних елементів уроку математики. Типи уроків математики.

Тема 3. Позакласна робота та пропедевтичний період з математики.

Особливості позакласної роботи з математики. Форми позакласної роботи з математики. Домашні завдання та форми їх перевірки. Завдання пропедевтичного періоду вивчення математики. Основні методи роботи, які використовує вчитель у пропедевтичний період. Організація роботи з учнями допоміжної школи у пропедевтичний період.

Тема 4. Формування в учнів молодших та старших класів допоміжної школи знань про геометричні фігури.

Предмет геометрії. Завдання і зміст вивчення геометричного матеріалу. Особливості оволодіння учнями допоміжної школи основами геометричних знань. Організація вивчення геометричного матеріалу на уроках. Точка, лінія, кути. Коло, круг. Трикутник. Квадрат, прямокутник. Геометричні тіла.

Тема 5. Методика організації роботи над арифметичною задачею.

Основні елементи і функції задач. Особливості формування у дітей з інтелектуальними порушеннями математичного мислення в процесі роботи над задачами. Організація роботи над задачею. Складання арифметичних задач з учнями з інтелектуальними порушеннями.

Тема 6. Методика вивчення чисел і арифметичних дій в межах 10.

Нумерація чисел в межах 1-го десятка. Арифметичні дії з числами 1-го десятка. Розв'язування задач в першому центрі.

Тема 7. Методика вивчення чисел і арифметичних дій в межах 2-го десятка.

Вивчення нумерації в межах 20. Дії додавання і віднімання в межах 20. Розв'язування арифметичних задач у 2-му класі

Тема 8. Методика вивчення чисел і арифметичних дій в межах 100.

Знайомство учнів з інтелектуальними порушеннями з нумерацією в межах 100. Вивчення дій додавання і віднімання в межах 100. Дужки. Порядок їх використання учнями з ТПМ.

Тема 9. Вивчення дій множення і ділення.

Формування у учнів з інтелектуальними порушеннями поняття про табличне множення і ділення в межах 20. Методика вивчення табличного

множення в межах 100. Позатабличні випадки множення і ділення і організації роботи з їхнього вивчення. Розв'язування задач у 3-4-му класах.

Тема 10. Методика вивчення 1000.

Навчання учнів з інтелектуальними порушеннями нумерації чисел в межах 1000. Додавання і віднімання в межах 1000. Виконання дій множення і ділення в межах 1000. Розв'язування задач в четвертому концентрі.

Тема 11. Методика вивчення багатоцифрових чисел і арифметичні дії з ними.

Вивчення нумерації багато цифрових чисел. Знайомство з арифметичними діями над багатоцифровими числами. Робота над новими типами задач у 5-му концентрі.

Тема 12. Методика вивчення метричної системи мір.

Основні труднощі, які виникають у дітей з інтелектуальними порушеннями при вимірюванні і шляхи їх подолання. Вивчення мір вартості. Вивчення мір довжини. Вивчення мір маси. Вивчення мір об'єму.

Тема 13. Методика вивчення і дії над іменованими числами.

Перетворення чисел, отриманих від вимірювання величин. Виконання дій додавання і віднімання з іменованими числами. Виконання дій множення і ділення з іменованими числами.

Тема 14. Методика вивчення мір часу.

Основні дидактичні вимоги, які ставляться до вивчення мір часу з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Перетворення чисел, виражених мірами часу. Дії над числами, вираженими мірами часу.

Тема 15. Методика вивчення звичайних та десяткових дробів і відсотків.

Отримання звичайних дробів. Скорочення і перетворення звичайних дробів. Арифметичні дії над дробовими числами. Отримання десяткових дробів. Порівняння десяткових дробів. Приведення десяткових дробів до спільного знаменника. Дії над десятковими дробами. Вивчення відсотків з учнями з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврилов О.В., Ляшенко О.М. Спеціальна методика математики: Підручник. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2013. 497 с.
2. Дидактичні ігри на дочисловому етапі навчання математики дітей з особливими потребами. *Дефектологія*. № 4. 2012. С. 6-11.
3. Добровольський С. Формування інтересу до математики в учнів початкових класів допоміжної школи. *Дефектологія*. 2000. № 1. С. 36–38.
4. Методика навчання учнів 1-4-х класів / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, О.М. Ляшенко, О.М. Опалюк, В.Е. Левицький, О.М. Вержиховська / За ред. О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ТОВ Друк-Сервіс, 2011. 312 с.
5. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «спеціальні методики : методика навчання математики» / уклад. В. В. Тарасова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : «Смугаста типографія», 2018. 206 с.

6. Паламар О.М. Спеціальна методика математики з основами психології навчання дітей з порушеннями зору: навч. посіб. Частина 1. Київ : Кафедра, 2017. 131 с.

7. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка: Олігофренопедагогіка. К. : Видваництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 224 с.

8. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. К. : МП Леся, 2010. 779 с.

9. Спеціальна методика викладання математики у допоміжній школі: курс лекцій / Упорядники О.В. Гаврилов, О.М. Ляшенко. Хмельницький : ПП Пантюк С.Д., 2013. 272 с.

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ: ГЕОГРАФІЇ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА

Тема 1. Вступ до предмету. Завдання та зміст курсу географії в спеціальній школі.

Завдання методики географії. Особливості побудови навчальної програми. Зміст курсу географії в спеціальній школі.

Тема 2. Методи та прийоми навчання географії школярів з порушеннями розумового розвитку.

Застосування словесних методів в навчанні географії. Методи і прийоми навчання географії. Розповідь вчителя на уроці географії. Застосування бесіди на уроці географії. Види бесід. Робота з підручником.

Тема 3. Особливості повідомлення, закріплення та перевірки знань учнів з географії.

Повідомлення вчителем нового навчального матеріалу. Закріплення знань учнів на уроках географії та різноманітність домашніх завдань. Перевірка знань учнів.

Тема 4. Форми організації навчального процесу з географії.

Урок географії в спеціальній школі. Структура та типи уроків. Планування роботи вчителя. Екскурсія.

Тема 5. Предметні уроки – основа вивчення географії.

Суть та значення предметних уроків. Зміст предметних уроків.

Тема 6. Наочні засоби та їх використання в навчанні географії учнів спеціальної школи.

Географічні спостереження. Застосування картин і фотографій. Використання на уроках географії об'ємних посібників. Застосування малюнків та креслень при вивченні географії. Використання навчальних фільмів на уроках географії в спеціальній школі.

Тема 7. Практичні і самостійні роботи учнів на уроках географії.

Значення практичних і самостійних робіт учнів. Робота з зошитом. Дидактичні ігри на уроках географії.

Тема 8. Географічна карта в спеціальній школі.

Засвоєння знань географічної карти учнями з порушеннями розумового розвитку. Робота з планом місцевості на уроках географії. Робота з картою на уроках географії в спеціальній школі.

Тема 9. Географічний майданчик та краєзнавчий куточок в спеціальній школі.

Географічний майданчик. Краєзнавчий куточок.

Тема 10. Методика організації домашньої навчальної роботи з географії.

Мета та зміст домашньої роботи. Види домашніх завдань.

Тема 11. Дидактична суть проблемного навчання географії.

Проблемна ситуація. Навчальна проблема. Критерії вибору навчального матеріалу. Методична різноманітність проблемних завдань.

Тема 12. Позакласна робота з географії в спеціальній школі.

Значення позакласної роботи з географії та вимоги до її проведення. Характеристика основних форм позакласної роботи з географії.

Змістовий модуль 2. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ПРИРОДОЗНАВСТВА

Тема 1. Предмет, завдання, методи дослідження методики викладання природознавства.

Предмети, завдання методики викладання природознавства. зв'язок методики природознавства з іншими науками. Методи дослідження методики природознавства.

Тема 2. Зміст і виховні завдання курсу природознавства в молодших класах.

Виховання в процесі вивчення природознавства. екологічне, санітарно - гігієнічне та трудове виховання на уроках природознавства. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

Тема 3. Формування природознавчих уявлень і понять на уроках природознавства.

Характеристика природознавчих уявлень і понять. Методика формування і розвитку понять на уроках природознавства.

Тема 4. Використання наочних засобів на уроках природознавства.

Наочні засоби навчання природознавству. Натуральні (предметні) наочні посібники. Штучні чи образні наочні посібники. Куток живої природи. Географічний майданчик. поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання.

Тема 5. Методи навчання природознавству. Словесні методи навчання природознавству.

Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до проблеми методу. Словесні методи навчання природознавству. Застосування бесіди на уроках природознавства. Розповідь на уроках природознавства.

Тема 6. Наочні методи в навчанні природознавству.

Наочні методи навчання природознавству, використання спостереження та досліду на уроках природознавства. Образні наочні посібники. Навчальні фільми у вивченні природознавства.

Тема 7. Практичні методи навчання природознавству.

Спостереження як один із методів навчання природознавству. Особливості проведення спостереження в 1-4 класах. Досліди на уроках природознавства. Практичні роботи з природознавства. Методичні прийоми і

їх класифікація. Вибір та оптимальне поєднання методів і методичних прийомів в навчанні природознавству.

Тема 8. Форми організації вивчення природознавства.

Форми організації навчального процесу з природознавства. Урок – основна форма організації навчальної роботи з природознавства. Експерсії з вивчення природи.

Тема 9. Лабораторні заняття з природознавства.

Значення лабораторних робіт з природознавства. Організація і методика проведення лабораторних занять. Зв'язок лабораторних занять з іншими методами і прийомами викладання природознавства.

Тема 10. Методика організації позаурочної та позакласної роботи з природознавства.

Експерсії з вивчення природи. Позаурочна робота з природознавства. Домашня робота як форма організації учнів. Позакласна робота з природознавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабешко О.О. Методика навчання географії: посібник [для вчителів і студентів-географів педуніверситетів]. Умань : АЛМІ, 2005. 263 с.
2. Байназарова О.О. Загальна географія. 6 клас: посібник для вчителя / О.О. Байназарова, А.М. Байназаров, І.В. Гринь, А.А. Гринь. Х. : Ранок, 2006. 240 с.
3. Галецька Ю.В. До питання використання міжпредметних зв'язків на уроках географії у спеціальному загальноосвітньому навчальному закладі для розумово відсталих дітей. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*: вип. 7, у 2 т. / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2016. Т.2. С. 32–40.
4. Галецька Ю.В. Використання словесних методів навчання на уроках географії в допоміжній школі. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Випуск 4. С. 32–33.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2004. 230 с.
6. Географія: теорія і практика [монографія] / М.Г. Криловець. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 301 с.
7. Географія. Укл. Одинченко Л.К., Скиба Т.Ю. Програма для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К. : МОН, 2015. 49 с.
8. Коберник С. Методика викладання географії в школі: навчально-методичний посібник. К. : Стафед-2, 2000. 320 с.
9. Коберник С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Коберник., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. К. : Навч. книга, 2005. 319 с.
10. Корнеєв В.П. Технології в навчанні географії. Х. : Основа, 2004. 112 с.
11. Корнеєв В.П. Форми організації навчання в школі: посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. 224 с.

12. Круглик Л. І., Паламарчук Л. Б. Вивчення проблем соціальної географії в школі : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: «Абетка-НОВА», 2001. 140 с.

13. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.

14. Методика викладання географії / Упорядк. Н. Муніч, В. Серебряй. К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. 170 с.

15. Одинченко Л.К. Краєзнавчий підхід у викладанні географії в допоміжній школі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. Вип. XV. С. 295-298.*

16. Одинченко Л.К. Методична організація роботи зі структурними компонентами підручника географії в навчанні дітей з розумовою відсталістю. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т. / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. Т.2. С. 244-254.*

17. Одинченко Л. К. Шляхи підвищення ефективності вивчення своєї області в курсі географії допоміжної школи / Л. К. Одинченко, І. С. Корсун. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2013. Вип. 23(1). С. 279–286.*

18. Одинченко Л.К., Скиба Т.Ю. До проблеми навчально-методичного забезпечення курсу «Географія України» в спеціальній школі для дітей з вадами інтелектуального розвитку. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 5, у 2 т. / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2015. Т.1. С. 228–241.*

19. Природознавство. // Укл. Блеч Г.О., Трикоз С.В. Програма для підг., 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К. : МОН, 2014. 49 с.

20. Програма з географії для 6-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей // Укл. Липа В.О., Одинченко Л.К. К. : МОН, 2009. 38 с.

21. Природознавство. // Укл. Блеч Г.О. Програма для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К. : МОН, 2009. 35 с.

22. Природознавство. // Укл. Блеч Г.О., Трикоз С.В. Програма для підг., 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К. : МОН, 2014. 49 с.

23. Сав'юк Г. П. Практичні заняття з основ природознавства. Землезнавство і краєзнавство [Текст]: навч.-метод. посібник / Г. П. Сав'юк, М. І. Сав'юк. Ів.-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В.Стефаніка. Вид. Кушнір Г.М., 2008. 59 с.

24. Шандрівська Г. М. Я і Україна. Навколишній світ. 2 клас [Текст]: розробки уроків за програмою Н.Бібік, Н.Коваль. / Галина Миколаївна Шандрівська, М. М. Ляковська. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.

МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВИХ ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Змістовий модуль 1. Організаційно-методичні засади корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ООП

Тема 1. Теоретичні засади корекційно-розвиткової роботи при порушеннях пізнавальної діяльності. Проблема корекційної спрямованості навчання осіб з інтелектуальними порушеннями в історії олігофренопедагогіки. Дослідження проблеми корекції інтелектуальних порушень у сучасній корекційній психопедагогіці (кінець ХХ – ХХІ століття).

Тема 2. Сутність та зміст корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях. Визначення корекційної роботи, компоненти, принципи та умови її реалізації. Характеристика об'єкту корекції при інтелектуальних порушеннях.

Тема 3. Зміст і організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в спеціальних закладах освіти. Залежність змісту та методики корекційної роботи від ступеня та виду інтелектуального недорозвитку, якісних особливостей структури порушення, показників здоров'я та віку дітей. Організаційні та змістові аспекти ранньої корекційно-розвиткової допомоги. Організація корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями у спеціальних ЗДО. Організація корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями у спеціальних ЗЗСО.

Тема 4. Прогнозування і методика реалізації корекційних цілей у процесі спеціального навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Поняття корекційної спрямованості навчання при порушеннях пізнавальної діяльності. Корекційна спрямованість принципів навчання учнів з порушеннями інтелекту. Корекційна спрямованість дидактичних методів у навчанні дітей з порушеннями інтелекту. Методика корекції порушень розвитку у процесі навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 5. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання учнів з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання. Реалізація корекційних цілей у процесі навчання і виховання дітей в інклюзивному закладі. Проведення корекційно-розвиткових занять спеціалістами. Включення спеціальних засобів корекції у навчально-виховний процес та режим дня. Виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.

Тема 6. Види та методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності. Види та характеристика корекційно-розвиткових занять для дітей з ІП, ЗПР та складними порушеннями, у структурі яких є порушення інтелектуального

розвитку. Планування корекційно-розвиткових занять. Структура та методика проведення корекційно-розвиткового заняття. Особливості проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми раннього віку з порушеннями інтелектуального розвитку.

Тема 7. Корекційні можливості педагогічних і психотерапевтичних технологій у навчанні та вихованні дітей з ООП. Значущість різних технологій для корекції розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Особливості реалізації педагогічних технологій у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Корекційні можливості прикладних комп'ютерних програм у навчанні та вихованні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Використання у корекційно-розвитковій роботі нетрадиційних методів лікувальної педагогіки і психотерапевтичних технологій.

Тема 8. Підготовка батьків до здійснення корекційного впливу на розвиток дитини. Співпраця з батьками дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах різних типів закладів і служб. Особливості співпраці з батьками дітей раннього віку. Зміст і методика навчання батьків окремим корекційним прийомам і методам виховання дитини у сім'ї.

Тема 9. Удосконалення професійно корекційних компетенцій педагога у процесі методичної роботи. Цілісність особистості педагога як необхідна передумова ефективності корекційної роботи. Зміст корекційної функції у діяльності корекційного педагога. Зміст і форми удосконалення професійно-корекційної компетентності у процесі післядипломної освіти. Рівні оволодіння професійною майстерністю.

Рекомендована література

Основна література:

1. Миронова С.П., Буйняк М.Г., Гаяш О.В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2022. 172 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6836>
2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2014. 260 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3007>
3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2015. 312 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>
4. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>

Додаткова література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Буйняк М.Г. Зміст корекційної роботи з дітьми раннього віку з інтелектуальними порушеннями. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 21. С. 190–191. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6229>
3. Буйняк М.Г. Корекційно-розвиткова робота з формування навичок самообслуговування у молодших школярів з комплексними порушеннями розвитку (інтелектуальними порушеннями та РСА) // *Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти»* / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2023. С. 40–44. (Електронне видання). <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10567>
4. Буйняк М.Г., Рудзевич І.Л. Підготовка батьків до здійснення корекційно-розвиткового впливу на дитину з ООП як засіб їх залучення до партнерської взаємодії із закладом освіти // *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти* : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 9 листоп. 2022 р.) / за ред. Т.О. Докучиної, О.І. Дмитрієвої. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. С. 27-30.
5. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ: Академія, 2020. 224 с.
6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
7. Корекційні програми. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>
8. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет. 2005. 164 с.
9. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет. 2004. 220с.
10. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni->

[programi/korekcionni-programi/programi-rozvitku-dlya-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebam-doshkilnogo-viku](#)

11. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.

12. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина I. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2007. 238 с.

13. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталості дитини: Підручник. Київ: Знання. 2008. 359 с.

14. Ужченко І.Ю. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. Луганськ: ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2011. 140 с.

15. Химченко М.В. Корекційно-розвиткові заняття як невід'ємна складова інклюзивного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня. URL: <https://vseosvita.ua/library/stattia-korektsiino-rozvytkovi-zanyattya-yak-nevidiemna-skladova-inkliuzyvnoho-navchannya-ditei-z-intelektualnymy-porushennyamy-pomirnoho-stupenya-564666.html>

ПЕДАГОГІКА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Інклюзивна освіта як соціальна модель.

Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Етапи еволюції в державно-суспільного ставлення до осіб з відхиленнями розвитку та їх освіти. Медична та соціальна модель оцінки психофізичних порушень. Саламанкська декларація та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими потребами. Основні поняття інклюзивної освіти: інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання. Ключові аспекти інклюзії. Принципи інклюзивної освіти.

Тема 2. Інтегрована та інклюзивна освіта в різних країнах світу.

Міжнародна політика та законодавча база інклюзивної освіти. Характеристика міжнародних нормативно-правових документів. Досвід впровадження інклюзивної освіти в різних країнах.

Тема 3. Організація інклюзивної освіти в Україні.

Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Характеристика вітчизняних нормативно-правових документів. Мета і завдання інклюзивної освіти. Переваги та перешкоди інклюзії. Руйнування стереотипів про осіб з порушеннями психофізичного розвитку та їхню освіту. Умови ефективності інклюзивної освіти. Порядок організації інклюзивних дошкільних закладів та шкіл.

Тема 4. Психолого-педагогічний супровід дітей в інклюзивному закладі.

Сутність психолого-педагогічного супроводу та його завдання. Принципи взаємодії фахівців. Програма психолого-педагогічного супроводу. Сутність роботи команди інклюзивного закладу. Умови ефективності роботи команди. Роль учасників команди психолого-педагогічного супроводу. Індивідуальний підхід у навчанні й вихованні дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Тема 5. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання.

Сутність корекційно-розвиткового компоненту освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту: реалізація корекційних цілей у процесі навчання і виховання дітей; проведення корекційно-розвиткових занять спеціалістами; включення спеціальних засобів корекції у навчально-виховний процес та у режим дня; виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.

Тема 6. Сутність та завдання оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями психофізичного розвитку.

Функції контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів. Складові навчальних досягнень учнів. Види контролю навчальних досягнень учнів. Роль педагогічної оцінки у стимулюванні учнів з особливостями психофізичного розвитку до навчання. Портфоліо учня.

Тема 7. Співпраця з батьками як членами команди інклюзивного закладу.

Проблеми сім'ї, яка виховує дитину з особливостями психофізичного розвитку. Мета і завдання роботи з батьками в інклюзивному закладі. Принципи побудови роботи з батьками. Зміст і методи вивчення сім'ї. Участь батьків у команді психолого-педагогічного супроводу.

Тема 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти.

Вимоги до ділової документації в інклюзивному закладі. Ділова документація корекційних педагогів. Внутрішкільний контроль в інклюзивному закладі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
2. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 184 с.
3. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / [кол. авторів; за заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
4. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
5. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвєєва М.П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник ; [за заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.

6. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

7. Психологічний супровід інклюзивної освіти : підручник / [кол. авторів; за заг. ред. Т.О.Докучиної]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 152 с.

Додаткова література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К. : Либідь, 2005. 264 с.
2. Бондар В.І. Золотоверх В.В. Історія олігофренопедагогіки : підручник. К. : Знання, 2007. 375 с.

3. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.

4. Даніелс Елен Р., Стаффорд К. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх закладів. Львів : Надія, 2000. 256 с.

5. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С.Вавіна, А.М.Висоцька, В.В.Жук та ін.; За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. К. : Наук. світ, 2006. 212 с.

6. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посіб. / А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О.В. Чеботарьова. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.

7. Дитина зі світу тиші : на допомогу батькам нечуючої дитини: наук.-метод. посібник / уклад. Н.А. Зборовська та ін.; за ред. С.В. Кульбиди. К. : «СПКТБ УТОГ», 2011. 328 с.

8. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися : методичний посібник. К. : Початкова школа, 2003. 128 с.

9. Корекція психосоціального розвитку дітей із церебральним паралічем у реабілітаційному центрі : навч.-метод. посіб. / Т.Д. Ілляшенко, А.Г. Обухівська, О.В. Романенко, Н.С. Скрипка. К. : Духовна вісь, 2003. 155 с.

10. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : науково-методичний збірник / Ред. кол. Н.Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор) та ін. К. : Контекст, 2000. 336 с.

11. Миронова С.П., Олійник Т.Г. Ділова документація асистента вчителя щодо роботи з учнями з особливими освітніми потребами. Заступник директора школи. 2016. № 6. С. 55–61.

12. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.

13. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.

14. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. 304 с.

15. Миронова С.П. Робота спеціалістів дошкільного навчального закладу з родинами дітей, що мають вади психофізичного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 12. С. 62–72.
16. Миронова С.П. Роль педагогічної оцінки в соціальній та психологічній адаптації учнів з особливими потребами до інклюзивного навчання. *Нові технології навчання: Збірник наукових праць / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України; Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*. Вінниця-Київ, 2014. С. 174–177.
17. Наказ МОН від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
18. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. К. : «ТОВ Агенство «Україна», 2019. 300 с.
19. Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання: Лист МОНмолодьспорту від 02.01.13 № 1/9-1. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/33692/
20. Про забезпечення безперешкодного доступу до навчальних закладів : Лист МОН від 13.08.2014 № 1/9-414. URL : <http://osvita.ua/legislation/other/42597/>
21. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. URL : <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.
22. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. URL : <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.
23. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.
24. Синьова Є.П. Тифлопсихологія : підручник / Є.П. Синьова. К. : Знання, 2008. 365 с.
25. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. 238 с.
26. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
27. Федоренко С.В. Тифлодидактика: навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.
28. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студ. вищих пед закладів освіти. К. : Академія. 2000. 542 с.
29. Чопік О.В. Особливості підготовки вчителів до роботи в умовах закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. *Актуальні*

питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А.С., 2020. Вип. 15. С. 211–219.

30. Чопік О.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ДЦП в інклюзивному закладі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць : вип. 9 у 2 т. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2017. Т. 2. С. 254–262.

31. Чопік О.В. Ставлення педагогів до інклюзивного навчання дітей з розладами спектру аутизму. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2018. Вип. 12. С. 320–329.

32. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології: монографія. К. : МП «Леся», 2009. 483 с.

33. Шеремет М.К. Логопедія : підручник / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Чередніченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю. Ромась. 2-ге вид., переробл. та доповн. К. : Слово, 2010. 672 с.

34. Шульженко Д.І. Андреева Н.С.. Корекційний розвиток аутичної дитини: (книга для батьків та педагогів). К. : Д.М.Кейдун, 2011. 344 с.

35. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: Монографія. К НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. 385 с.

36. Щодо посадових обов'язків асистента вчителя: Лист МОНмолодьспорт № 1/9-675 від 25.09.12 року. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/32125/

37. Bunch G., Valeo A. Inclusion: Recent research. Toronto : Inclusion Press, 1997.

38. Martlew M., Hodson J. Children with mild learning difficulties in an integrated and in a special school: Comparisons of behaviour, teasing and teacher attitudes. *British Journal of Educational Psychology*. 1996. № 61. P. 355–372.

39. Thomas G. E. Teaching students with mental retardation: A life goals planning curriculum. Englewood Cliffs, NJ : Merrill, 1996.

40. Tim Loreman, Joanne Deppeler, David Harvey “Inclusive Education. A practical guide to supporting diversity in the classroom”. RoutledgeFalmer. London ; New York, 2005.

РОБОТА АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ І ВИХОВАТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ

Тема 1. Роль асистента вчителя і вихователя у класі/групі з інклюзивним навчанням.

Функції асистента вчителя. Компетентності асистента вчителя.

Тема 2. Організація освітнього процесу в класі з інклюзивним навчанням.

Участь асистента вчителя у складанні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Особливості засвоєння знань математичної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя. Особливості засвоєння знань мовно-

літературної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя. Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 3. Сутність процесів адаптації та модифікації для вдосконалення процесу освіти учнів з особливими освітніми потребами.

Характеристика понять адаптація і модифікація. Види адаптацій і модифікацій.

Тема 4. Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Особливості розвитку та підтримки дітей з розладами аутичного спектру. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями розумового розвитку. Особливості розвитку та підтримки дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості розвитку та підтримки дітей з дитячим церебральним паралічем. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями зору. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями слуху. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями мовлення. Особливості розвитку та підтримки дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі

Тема 5. Співпраця асистента вчителя і вихователя з фахівцями психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами і батьками.

Особливості роботи мультидисциплінарної команди. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя.

Тема 6. Співпраця асистента вчителя і вихователя з батьками.

Основні напрями роботи щодо налагодження педагогічної взаємодії асистента вчителя та батьків. Правила спілкування асистента вчителя з батьками. Роль батьків як членів команди психолого-педагогічного супроводу. Форми співпраці з батьками.

Тема 7. Ділова документація асистента вчителя і вихователя.

Документація ЗЗСО з інклюзивним навчанням, яка регламентує освітній процес. Вимоги до ділової документації асистента вчителя і вихователя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с.

2. Асистент учителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / Н.М.Дятленко, Н.З.Софій, О.В.Мартинчук, Ю.М.Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвеева М.П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник; [за заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.

4. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

5. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А.А.Колупаєвої. К. : А.С.К., 2012. 308 с.

РИТОРИКА, КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Змістовий модуль 1.

Загальні питання риторики, культурб мовлення корекційного педагога

Тема 1. Культура мовлення як складова частина загальної культури корекційного педагога. Культура мовлення як педагогічна необхідність. Поняття «мова» і «мовлення». Мова і мислення. Мовленнєве спілкування. Поняття державної, національної та літературної мови.

Тема 2. Культура мови і культура мовлення. Поняття «культура мови» і «культура мовлення». Основні причини недостатнього рівня культури мовлення підростаючого покоління. Функції мови.

Тема 3. Основні поняття риторики. Визначення риторики. Риторичні закони. Стилї мовлення. Комунікативні якості мовлення та їх зв'язок із стилями мови. Культура мовлення і мовленнєві помилки.

Тема 4. Види красномовства та сфери його застосування. Визначення видів красномовства та сфер їх застосування. Академічне красномовство. Політичне красномовство. Судове (юридичне) красномовство. Церковне красномовство. Суспільно-побутове красномовство. Методика та етапи підготовка промови. Типи промов за знаковим оформленням та закріпленням. Основні помилки у публічних виступах.

Тема 5. Культура ораторського мистецтва. Образ і культура оратора. Структура ораторського твору: вступ, основна частина, висновки. Логічні та емоційні засади промови. Елементи художності та літературні прийоми у мові оратора. Зовнішня культура оратора.

Тема 6. Педагогічна риторика. Визначення поняття «педагогічна риторика». Складові мовленнєвої майстерності педагога. Портрет риторичної особистості корекційного педагога. Мовленнєвий етикет вчителя. Правила мовленнєвого етикету для корекційного педагога.

Тема 7. Техніка мовлення корекційного педагога. Компоненти техніки мовлення. Фонологічні засоби мовлення. Розвиток професійного слуху корекційного педагога. Шляхи удосконалення техніки мовлення корекційного педагога.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1.Абрамович С.Д. Риторика / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарьова. Львів : Світ, 2001. 240 с.

2.Основи культури мовлення. Львів: Світ,1990. 232 с.

3. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432 с.
4. Капська А.Й. Педагогіка живого слова. К.: ІЗМН. 140 с.
5. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навчально-методичний посібник. К. : Книга-плюс, 2016. 168 с.

Додаткова література:

1. Дмитрієва О.І., Докучина Т.О. Розвиток комунікативної компетентності корекційних педагогів засобами тренінгу командної взаємодії. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип.11 / за ред. В.М.Синьова, О.В.Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. С.101-110.
2. Дмитрієва О.І. Риторика та культура мовлення корекційного педагога. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 спеціальна освіта : навчально-методичний посібник / [колектив авторів : за заг. ред.. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с. С. 28-41.
3. Дмитрієва О.І., Дмитрієв А.С. Культура мовлення корекційного педагога як необхідна складова його професійної діяльності. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 8 листопада 2024 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 232 с. С.88-90.
4. Єлісєнко Ю.П. Ораторське мистецтво : постановка голосу й мовлення / Ю.П. Єлісєнко; за ред. В.В. Різуна. К.: АТІКА, 2008. 204 с.
5. Зубенко Л.Г. Ораторське мистецтво :практ. посіб. / Л.Г. Зубенко. Київ : Парламент. вид-во, 2002. 116 с.
6. Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття: навчальний посібник / А.Й. Капська. К.: Вища школа, 1990.
7. Кочан І.М., Токарська А.С. Культура рідної мови. Львів : Світ, 1996. 232 с.
8. Крутій К. Л. Вчимося мови та розмови або Українська разом із матусею / К.Л. Крутій, Н.А. Лопатинська. Н.В. Маковецька. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 336 с.
9. Культура української мови: довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К.В. Ленець [та ін.]; за ред. В.М. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 304 с.
10. Культура фахового мовлення / За ред. Н.Д. Бабич. Чернівці : Книги – XXI, 2005. 572 с.
11. Мацько Л.І. Культура української фахової мови / Л.І. Мацько, Л.В. Кравець. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
12. Мацько Л.І. Стилiстика української мови: підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько / За ред. Мацько Л.І. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
13. Мацько Л.І. Риторика : навч. посіб. / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. К. : Вища школа, 2003. 311 с.

14. Мацько Л.І. Українська мова : Навч. посібник / Л.І. Мацько, О.М. Мацько, О.М. Сидоренко. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2005. 480 с.
15. Опалюк О.М., Лісовий О.І. Основи красномовства: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2011. 216 с.
16. Опалюк О.М., Сербалюк Ю.В. Культура спілкування : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : «Медобори» (ПП Мошак М.І.), 2002. 192 с.
17. Пазяк О.М. Українська мова і культура мовлення / О.М. Пазяк, Г.Г. Кисіль. К.: Вища школа, 1995. 242 с.
18. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика / М.І. Пентилюк. К.: Вежа, 1994. 240 с.
19. Плющ Н.П. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету // Українська мова і сучасність. К.: НМК ВО, 1991. С. 90-98.
20. Сагач Г. Риторика: Навч. посібник для середн. і вищих навч. закладів / Галина Сагач; КНУ ім. Т.Г. Шевченка. К.: Ін Юре, 2000. 565 с.
21. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. К.: Алерта, 2012. 696 с.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБИСТІТЬ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Змістовий модуль 1. Професія корекційного педагога та його особистість.

Тема 1. Сутність та особливості педагогічної діяльності. Історичні аспекти розвитку педагогічної професії. Сучасні нормативно-правові засади професійної діяльності педагога. Сутність, структура та особливості педагогічної діяльності. Характеристика системи педагогічної діяльності в умовах НУШ. Вимоги до особистості сучасного вчителя.

Тема 2. Професія корекційного педагога та її соціальне значення. Ретроспектива поглядів українських вчених щодо особистості та професійної діяльності вчителя спеціальної школи. Соціальні функції корекційного педагога у сучасному суспільстві. Характеристика професійних функцій корекційного педагога. Нормативно-правові засади професійної діяльності корекційного педагога.

Тема 3. Особистість корекційного педагога. Вимоги до особистості корекційного педагога. Здатність до партнерства та колективної взаємодії як компетентність сучасного корекційного педагога. Особливості професійного спілкування у фаховій діяльності корекційного педагога. Імідж корекційного педагога в структурі особистості та педагогічної діяльності. Видатні українські корекційні педагоги минулого та сучасності.

Тема 4. Професіограма корекційного педагога. Характеристика професіограми корекційного педагога. Роль професіограми у професійній підготовці, самоосвіті та підвищенні кваліфікації корекційного педагога. Особливості професійної діяльності корекційного педагога в закладах інклюзивної освіти. Професійні функції асистента вчителя інклюзивного класу.

Тема 5. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності. Сучасні нормативно-правові засади та наукові підходи до підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності. Роль професійно-особистісного

компоненту у формуванні професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів. Психологічна готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами як складова фахової компетентності майбутнього корекційного педагога.

Тема 6. Волонтерська діяльність як складова професійного становлення майбутніх корекційних педагогів. Сутність волонтерства та волонтерської діяльності: визначення, принципи, види та критерії волонтерської діяльності. Характеристика нормативно-правових документів, які регламентують волонтерську діяльність в Україні. Характеристика мотивації особистості до волонтерської діяльності, вимоги до морально-особистісних якостей волонтерів. Особливості волонтерської роботи з особами з особливими освітніми потребами (зміст, напрямки, специфіка роботи). Форми та методи волонтерської діяльності з особами з особливими освітніми потребами. Волонтерські організації для людей з особливими освітніми потребами в Україні.

Тема 7. Професійне самовиховання корекційного педагога. Самовиховання в системі підготовки майбутніх корекційних педагогів. Методи професійного зростання корекційного педагога. Поняття про професійні деформації та професійне вигорання у педагогічній діяльності, шляхи їх профілактики та подолання.

Рекомендована література

Основна література:

1. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. пос. К.: Академвидав, 2012. 200 с.
2. Мартинчук Т.В. Теорія та практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2019. 614 с.
3. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога : навч. пос. Кам'янець-Подільський, 2020. 162 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5706>
4. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
5. Підготовка майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта до професійного розвитку : навчально-методичний посібник / укладач: С. Михальська [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 234 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7905>

Додаткова література:

1. Бондар В. І., Золотоверх В. В. Історія олігофренопедагогіки : підручник. Київ : Знання, 2007. 375 с.
2. Буйняк М.Г. Дослідження психологічної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 63, 2023. Т. 2. С. 43-46. (електронне видання). http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/part_2/8.pdf

3. Буйняк М.Г., Михальська С.А. Культура спілкування як складова професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів / Освіта. Інноватика. Практика, 2024. Том12, №3. С. 7-13. <https://oip-journal.org/index.php/oip/issue/view/24>

4. Коваленко В. Є. Підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: педагогічні науки. 2018. Вип. 8. Ч. II. С. 47-55.

5. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник / С.П.Миронова. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2015. 256 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>

6. Пінчук Ю.В. Професійна компетентність вчителя-логопеда: дисерт. ... канд. пед. наук. К., 2005. 201 с.

7. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

8. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http://mon.gov.ua/files/normative/2013-11-01/1672/nmon_665_01062013.doc&embedded=false.

9. Руденко Л.М. Принципи та етапи медичної підготовки корекційного педагога // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. / Відп. ред. В.І. Співак. Упорядник О.В. Гаврилов. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. Вип. VI. С. 43-46.

10. Руденко Л.М. Рівні спеціальної медичної підготовки в процесі професійного становлення вчителя-дефектолога // Наук. часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2005. Вип. 3. С. 112-119.

11. Сайко Х.Я. Особистісна готовність корекційного педагога до виховання дітей з аутизмом : монографія. Львів: Тріада Плюс, 2017. 248 с.

12. Скульський Р.П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості: [Монографія]. К.: Вища школа, 1992. 135 с.

13. Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 443 с.

14. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії : навчальний посібник / М.М.Фіцула. Тернопіль: навчальна книга «Богдан», 2003. 214 с.

15. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352 с.

16. Хуртенко О.В. Структура професійного іміджу молодого педагога та фактори, що впливають на його формування. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2017. Вип. 21. С. 194-203.

17. Шеремет М.К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. Вип. XVII в 2-х част. Ч. 1. 368 с.

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Змістовий модуль 1. *Особливості сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами*

Тема 1. Соціально-психологічна характеристика та особливості сімей, які виховують дітей з ООП. Соціально-психологічні особливості сім'ї. Класифікація сімей за стосунками, складом, структурою та функціональними особливостями. Функції сім'ї, яка виховує дитину з ООП. Психологічні типи сімей, які виховують дітей з ООП. Проблеми сім'ї, яка виховує дитину особливими освітніми потребами. Умови успішного виховання дітей з ООП. Фактори, що негативно впливають на сімейне виховання дітей з ООП.

Тема 2. Діти з особливими освітніми потребами у системі сімейних стосунків. Історичні концепції суспільного ставлення до дітей з ООП та їхнього місця у системі сімейних стосунків. Варіанти реакцій батьків на появу дитини з порушеннями у розвитку. Адаптація сім'ї до народження дитини з порушеннями у розвитку. Соціально-психологічні особливості виховання дитини з особливими освітніми потребами у сім'ї.

Тема 3. Психолого-педагогічне вивчення сім'ї, яка виховує дитину з ООП. Вимоги до вивчення сім'ї. Взаємозв'язок фахівців у психолого-педагогічному вивченні сім'ї, яка виховує дитину з ООП. Програма вивчення сім'ї. Методи вивчення сім'ї та сімейних стосунків.

Тема 4. Особливості психолого-педагогічного супроводу сімей, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку немовлячого і раннього віку. Роль сім'ї у вихованні і розвитку дітей раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості співпраці фахівців різних спеціальностей з батьками дітей з ООП немовлячого і раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку. Роль ІРЦ у психолого-педагогічному супроводі сімей, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку немовлячого і раннього віку. Навчання батьків прийомам корекційно-розвиткового впливу на дітей з порушеннями психофізичного розвитку немовлячого і раннього віку.

Тема 5. Організація роботи з сім'ями, що виховують дітей з ООП, у різних типах закладів. Соціально-психологічна реабілітація батьків як вирішальна умова їх підготовки до виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Принципи та завдання співпраці з сім'ями, які виховують дітей з ООП. Особливості співпраці спеціального закладу з сім'ями учнів. Організація співпраці з сім'ями учнів з ООП в закладах з інклюзивним

навчанням. Форми і методи співпраці з сім'ями, які виховують дитину з особливими освітніми потребами.

Тема 6. Особливості сімейного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями: на що звернути увагу батькам. Психолого-педагогічна та соціальна підтримка батьків у вихованні дітей з інтелектуальними порушеннями. Практичні поради батькам щодо сімейного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 7. Особливості сімейного виховання дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості розвитку дітей із ЗПР: на що звернути увагу батькам. Практичні поради батькам щодо сімейного виховання дітей із ЗПР.

Тема 8. Особливості сімейного виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Особливості розвитку дітей із ТПМ: на що звернути увагу батькам. Практичні поради батькам щодо сімейного виховання дітей із ТПМ.

Тема 9. Особливості сімейного виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Виявлення та діагностика порушень опорно-рухового апарату і сприйняття цього сім'єю. Психолого-педагогічна та соціальна підтримка батьків у вихованні дітей з ДЦП. Практичні поради батькам, які виховують дитину з ДЦП.

Тема 10. Особливості сімейного виховання дітей із сенсорними порушеннями. Виявлення порушень зору та слуху і ставлення до цього сім'ї. Підтримка сімей, що виховують дітей з порушеннями зору та слуху. Практичні поради батькам, які виховують дітей із сенсорними порушеннями.

Тема 11. Особливості сімейного виховання дітей з розладами спектру аутизму. Особливості розвитку дітей з РСА: на що звернути увагу батькам. Проблеми сім'ї, яка виховує дітей з РСА, допомога та підтримка батьків. Практичні поради батькам щодо сімейного виховання дітей з РСА.

Рекомендована література

Основна література:

1. Buinyak M., Myronova S., A study of parents' readiness to raise children with intellectual disabilities. *Journal Pedagogika-Pedagogy*. Volume 93, Number 6, 2021. С. 821-830.

<https://pedagogy.azbuki.bg/pedagogics/pedagogyarticle/sadarzhanie-na-sp-pedagogika-2021-g/sp-pedagogika-knizhka-5-2021-godina-xciii-2/>

2. Буйняк М.Г., Михальська С.А. Особливості психолого-педагогічного супровіду батьків, які виховують дошкільників з ООП, в інклюзивно-ресурсному центрі. *Inclusion and Diversity* : науковий журнал. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 1. С. 20–23. (Електронне видання). <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/issue/view/1/1>

3. Маценко Л.М. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.

http://dglb.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6195/1/%D0%9C%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%2

4. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. К.: ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ». 2010. http://osvitalviv1.at.ua/INKLUZIJA/putivnik_dlja_batkiv-n.pdf

5. Семинченко В.А. Психологія і педагогіка сімейного виховання: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Веселка, 1998. 214 с.

Додаткова література:

1. Буйняк М.Г. Організовуємо співпрацю з батьками дітей з ООП // *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ : «МЦФЕР-Україна», 2021. № 12. С. 34-38. <https://emetodyst.m CFR.ua/939196>

2. Буйняк М.Г. Особливості співпраці вчителя інклюзивного класу з сім'ями учнів. *Проблеми сучасної психології*, 2016. Вип. 34. С. 59-68.

3. Буйняк М.Г., Рудзевич І.Л. Дослідження готовності батьків дітей з ООП до партнерської взаємодії з фахівцями інклюзивного закладу. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 45. С. 136–140. (Електронне видання). <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/27.pdf>

4. Ілляшенко Т.Д., Рождественська М.В. Допоможіть дитині розвиватися (поради для батьків). Кам'янець-Подільський : Абетка, 1998. 104 с.

5. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik dla pedagogiv i batkiv / uklad.: Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.

6. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.

7. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Ч. 2. 184 с.

8. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ : Академія, 2020. 224 с.

9. Костенко Т.М. Дитина з порушенням зору «Інклюзивне навчання». Харків : «Ранок», 2018. 40 с.

10. Миронова С.П. Нова українська школа : особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>

11. Психологічний супровід інклюзивної освіти : підручник / за заг. ред. Т.О. Докучиної. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.

12. Радчук Г.К., Тиунова О.В. Сімейне виховання: освітній тренінг для батьків: навч.-метод. посібник. Тернопіль : «Богдан», 2008. 120 с.

13. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років. Київ : Літера ЛТД, 2008. 144 с.

14. Синдром Дауна: діагностика, опіка, запобігання / за ред. Л.С. Євтушок. Луцьк : Вісник, 2003. 165 с.

15. Сім'я і дитина в умовах інклюзивної освіти. Методичні поради

батькам щодо сімейного супроводу навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Навчально-методичний посібник / Шевцов А.Г., Романенко О.В., Ханзерук Л.О., Чеботарьова О.В., за заг. ред. наук. ред. Шевцова А.Г. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 112 с.

16. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків : «Ранок», 2018. 40 с.

Критерії оцінювання відповіді здобувача вищої освіти

Оцінки з атестаційного іспиту з олігофренопедагогіки виставляє кожен член екзаменаційної комісії з кожного запитання у балах згідно з критеріями оцінювання за 100-бальною шкалою. Якість відповідей здобувача на додаткові запитання членів ЕК враховується при оцінюванні запитань екзаменаційного білета.

Після закінчення іспиту на закритому засіданні ЕК визначається середній бал оцінок членів ЕК з кожного запитання.

Підсумкова оцінка формується як середня з оцінок усіх присутніх членів комісії. Сума цих середніх балів переводиться в оцінку за національною шкалою.

Повторне складання атестаційного іспиту з олігофренопедагогіки для підвищення оцінки не дозволяється.

Виконання всіх екзаменаційних завдань є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за атестаційний іспит з олігофренопедагогіки.

Якщо здобувач вищої освіти отримав незадовільну оцінку на одному з етапів атестаційного іспиту з олігофренопедагогіки, екзаменаційна комісія приймає рішення про те, що він є неатестованим, про що в протоколі засідання екзаменаційної комісії робиться відповідний запис.

Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку на Атестації, відраховується з Університету. Здобувачеві вищої освіти видається академічна довідка встановленого зразка.

В умовах дистанційного навчання

Атестаційний іспит з олігофренопедагогіки в усній формі проводиться дистанційно в синхронному режимі у формі відеоконференції із забезпеченням гарантованої автентифікації здобувачів вищої освіти за допомогою Google Meet. Кафедра надсилає на корпоративну пошту здобувача вищої освіти покликання на відеоконференцію, що дозволяє приєднатися до неї. Здобувач вищої освіти в новій вкладці автентифікується в MOODLE, відкриває курс «Атестація», отримує білет, готує відповідь на питання білету та відповідає на них. Екзаменаційна комісія обговорює оцінки відповідей здобувачів вищої освіти та повідомляє їх здобувачам вищої освіти. Після закінчення атестації відеоконференція завершується.

Критерії оцінювання відповіді здобувача вищої освіти на атестаційному іспиті з олігофренопедагогіки

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	0-35	Здобувач: 1. Не відповів на основні запитання, відмовився відповідати на додаткові; 2. Наявне виразне негативне ставлення до професійної діяльності.
	36-60	Здобувач: 1. Не відповів на запитання екзаменаційного білету, а лише на окремі додаткові питання членів ЕК; 2. Свої думки не аргументує, прикладів не наводить; 3. Не виявляє знань ні основної, ні додаткової літератури; 4. Професійна самооцінка завищена; потреба у професійній діяльності не сформована.
Середній (репродуктивний)	61-74	Здобувач: 1. У своїй відповіді виявляє знання і розуміння основного матеріалу програми кваліфікаційного іспиту, порте окремі теми відтворює із значними прогалинами; 2. Вміє аргументувати висловлені думки, проте не виявляє при цьому достатньої самостійності, а обмежується, головним чином, наслідуванням підручника та лекцій викладачів; 3. Ілюструє деякі положення теоретичного матеріалу прикладами; 4. Всієї обов'язкової спеціальної наукової літератури, рекомендованої НМК дисциплін не засвоїв, але із змістом кількох основних праць обізнаний; 5. Вміє робити аналіз педагогічних фактів, проте при цьому допускає окремі помилки, які виправляє з допомогою викладача; 6. Професійна самооцінка близька до адекватної, готовність до роботи за фахом невиразна.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	75-89	Здобувач: 1. Відповів на всі питання, в т.ч., й додаткові, проте з окремими неточностями; 2. Вміє самостійно аргументувати основні теоретичні положення, які він викладає у своїй доповіді, проте іноді потребує навідних питань для аргументації; 3. Ілюструє наведені у відповіді думки потрібними прикладами, причому не тільки запозиченими з підручника, а й підібраними самостійно; 4. Зіставляє теоретичні відомості з потребами педагогічного процесу; 5. Виявляє знання обов'язкової спеціальної наукової літератури; 6. Професійна самооцінка в основному адекватна, наявна готовність до роботи за фахом.
Високий (творчо-професійний)	90-100	Здобувач: 1. Глибоко і докладно відповів на всі питання, в т.ч., поставлені йому членами ЕК; 2. Вміє самостійно аргументувати теоретичні положення; 3. Ілюструє наведені у відповіді думки потрібними прикладами, підібраними самостійно і запозиченими з підручника; 4. Уміло зіставляє теоретичні відомості із змістом педагогічної практики, зокрема, з питаннями освіти дітей з інтелектуальними порушеннями та корекційної роботи з ними; 5. У своїй відповіді виявляє знання обов'язкової і додаткової спеціальної наукової літератури, знання праць провідних педагогів-дефектологів, спеціальних психологів, логопедів, сучасних науковців; 6. У студента адекватна професійна самооцінка, сформована готовність до роботи за фахом.

Завідувач кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти

Світлана МИХАЛЬСЬКА

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти на атестаційному іспиті з олігофренопедагогіки

Підсумкова шкала оцінювання

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	задовільно
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Світлана МИХАЛЬСЬКА